

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Egész évre 6 ft.
Fél évre 3 ft.
Negyed évre 1 ft 60 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők: Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők: Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. **MITROVICS GYULA**

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

Esztergomi riadó.

Tiszteletteljes kéréssel fordulunk a „Budapesti Hírlap“-hoz és más hasonló érzelmi napilapokhoz; tiszteletteljes kéréssel Tibád Antal országgyűlési képviselőhöz.

Jól emlékezhetik nevezett laptársunk s emlékezhetnek azon laptársaink, kiket ez illet — s majdnem az összes fővárosi napilapokat oda kell számítnunk — minő hevesen keltek ki Pap Gábor dunántúli ref. püspök ellen, midőn emlékeztet komáromi beszédét elmondotta, Egy szóval, lélekkel hirdették azt hadüzenetnek, harci riadónak s olyannak, mely a felekezeti harc üszkét dobta társadalmi épületünk gyulékony fedélzetére. Vádolták őt akkor, midőn a kat. klérus éveken át üzte elkereszteléseit s farnatizálta a tömegeket sajtóban, egyesületekben, missziókban a legsötétebb felekezeti szellemében, minden ellen, ami akatolikus, vagy antipapiztikus.

Ellenben a legnagyobb elismerés, dicsőítés és magasztalás tömjén füstjét árasztották Magyarország hercegprimása körül, midőn „Pax“ jelszavát kiadta, melynek nevében szervezi most Molnár János komáromi apátlébanos Vaszary engedélyével Budapestról a neppártot.

Jól emlékezhetik Tibád képviselő ur, hogy az egyházpolitikai viták folyamán midőn kilépett a szabadelvű pártból, azt mondotta, hogy az egész egyházpolitikai reform a „komáromi konfesszionális türelmetlenség“ talajából keletkezett.

A „Budapesti Hírlap“ folyó hó 21-iki (108.) száma közli azt a lázító beszédet, a konfesszionális türelmetlenség, fanatizmus ama valóságos példénképét, melylyel Palásthy Pál felszentelt püspök az esztergomi főkáptalan, a primás káptalanja Agliardi nunciust üdvözölte.

A beszédet a „Budapesti Hírlap“ közlése szerint ide igtatjuk, avval a megjegyzéssel, amivel a közlő lap bevezeti:

„E helyütt emlékezünk meg arról az érdekes beszédéről, amelylyel Palásthy Pál felszentelt püspök az esztergomi főkáptalan nevében üdvözölte a nunciust s amely beszéd élénk világot vet arra a gondolkodásra, amelylyel a magyar papság a mostani politikai helyzetet s Agliardi nuncius magyarországi látogatását megítéli és amelylyel a maga jövőjét látja. Palásthy püspök beszédének markánsabb részei itt következnek:

Midőn körünkbe jössz, tanuja lész a meginduló tavasznak, — nem a termé-

zeti tavasznak, mely kifakasztja a fák rügyeit, hanem annak a tavasznak, mely országunkban a katolikus élet terén mutatkozik. A lassu és hosszú tél forrása a tétlenség bajainak, már-már magát a szolgaságot is megkedveltetni és elfogadottá tenni igyekezett, távolról és közlelő rózskákkal, koszorúkkal kecsegtetett és *akadtak, kik meghajtották fejüket*, készek lévén hamis oltárra vinni az igaz áldozatot. De a hó eltűntével a magyar föld arculata megváltozott, a lelkek pásztorai, akikben, mint a tények mutatják, a cselekvési készség meg is van, Krisztus keresztje körül gyülekezvén, elhatározták, hogy ha le is roskadnak e kereszt alatt, de tőle elszakadni akkor sem fognak.

Meg fog támadni a szélvész, megkísértvén, hogy a sekrestyébe szorítson vissza bennünket; — bennünket, akiknek mondatott, akiknek parancsoltatott: menjetek, — ne a sekrestyébe, — menjetek, a világ minden népeihez, hirdesétek az evangéliumot minden teremtménynek. *Ahol az igehirdetők lába a földet éri, ott a sekrestye, ott az Isten temploma.* Mi nem vagyunk, nem leszünk titkos társaság; mások kerülnek a világosságot és ezért szerettetnek és tanácsba hivatnak; mi, a világosság fiai a fényt keressük, fölszállunk a magaslatokra, **fölkeressük a közttereket** és a miket Krisztus tanított, parancsolt, azt hirdetjük a népnek, mert a nép szomjuhozván az isten-igazságot, majdnem eleped, elvész az uton...

A mi hitünk igazsága ezer évig örizte meg a magyar nemzetnek és a királyi trónnak lábai alatt a földet; de vajjon hány évet adhat e hazának, melyből kiszípolyozták, kiszívták az élet nedűit, az a tudomány, mely mint ellenségeit nyom el bennünket; az a tudomány, mely ellensége a békének, a rendnek, a szeretetnek; az a tudomány mely hijával van az igazságnak, hijáva, az erénynek, mely csábításaival elaltat, hazug, mely nem biztosít gondtalan holnapot, mely csak ártani alkalmas, de használni mindenkor képtelen.

Ezután azt fejtegeti, hogy a katolikus világ erőssége a szorongatások közt a római pápa, akitől elszedtek minden hatalmat s mégis ur maradt a szívek fölött s **királya a királyoknak (?)** Áttérve a mostani helyzet lefestésére, így folytatja: A világ gyűlöl minket, nem azokért a jókért, amiket ezer éven át a hazáért műveltünk; gyűlöl bennünket, mert engedelmesseget tanusítunk a szent atya iránt; gyűlöl a szent atyát, a mi

és a keresztény népnek iránta tanúsított nem kevésbé egyező engedelmeségeért. Mi, amit a pápa tanít, a pápával hiszszük és valljuk, hogy jól hiszszük; mi, amit a pápa parancsol, tanácsol, a pápával műveljük és valljuk, hogy jól cselekszünk; a pápa Krisztusért, mi a pápáért harcolunk, a vezér a harccélokért, a katona a vezérért, a család a házáért, a gyermekek atyjukért küzdenek.

A mai általános viszonyokat, a pápa helyzetére való vonatkozással, így jellemzi Palásthy püspök: Amig farkasok, hiénák közepette fegyvertelenül, elhagyatva áll ő, mit látunk a világban? A világ a messze kelettől a távol nyugatig szíve mélyén sajog föl az atyagyilkosság sebével, a háborúnak nyomorúságai nyomják, kinozzák. Fegyvereiben bizott és többé nem reménykedik azokban, vétkének tudatában megreszket saját árnyékától. Az országok alapjai megignognak, a népek, mint a viharos ocean hullámai, hánykolódnak, a szociális tanítások szörnyci elnyeléssel fenyegetik, az Isten félelmét elvetvén maguktól, a szabad elmék embereinek nevelése révén, az emberek kevésbé félnek és **a fejedelemek sokaságában, tekintélyüknek legnagyobb veszedelmét.** Így szenved, így veretik, ránehezedvén a véteknek átka, így bűnhődik a világ.

A beszéd azzal végződik, hogy a szónok fölhívja a nunciust: vigye híru a pápának, hogy a magyar Sion ormán férfiakat talált, akik ragaszkodnak a pápához, **mindent** az ő ítélete szerint mértékelnek s bátrak és erősek a küzdelemre.

Ez a beszéd a legvadabb ultramontanizmus; a vallási, felekezeti szempontok intrasigens bevitele a közélet, a polit. világ, a választások küzdelmeibe; ez a beszéd a pápa akaratát az állam összes törvényei fölé emeli s azt hirdeti, hogy igazi katolikus csak a pápa parancsának tartozik *mindenben* engedelmeskedni; ez a beszéd a legfanatikusabb konfesszionális türelmetlenség talajából fakad.

És mégis — nincs ellene egy elitelő szava a „B. H.“-nak, amely Pap Gábort, ártatlanul oly súlyos bűnnel vádolta; nincs ellene szavuk a liberális lapoknak, nincs Tibád Antalnak, ki oly hévvel ütött annak idején egyet a nem létező komáromi ref. konfesszionális türelmetlenségben.

Föl kell szólalnunk az események ilyen irányzatos kiszínezése s kezelése

ellen; akik ily kétféle mértékkel mérnek, azok részrehajló, pártos bírók, kik nem a tárgyilagosságra, hanem a szubjektív érzelmek parancsa szerint ítélnék közéletünk legfontosabb kérdéseiben.

Sötét felhők.

Somogy-Csurgó, 1895. ápril 13.

II.

Nem akarom senki véleményszabadságát kétségbe vonni.

Protestáns ember is lehet konzervatív a politika terén, — erős vallásos meggyőződése egyházi téren a felekezeti bizonyos jellegével ruházhatja fel, — mindez az egyéniség kinyomatává válhatik.

Nem is szükséges, hogy minden protestáns ember egy politikai párthoz tartozzék; különböző politikai elvek mellett is lehet egyesülni a hazaszeretben s különböző úton is lehet a haza javát szolgálni.

De ami legkevesebb, amit evangélikus (mindkét hitvalláson levőket értem) embertől, különösen aki egyházi téren is szerepet játszik, elvárni lehet, sőt amit tőle megkövetelnünk kell, ez az, hogy sohase legyen hűtelen a protestánsizmus alapelveihez, sohase szövetezzék azokkal, akik a vallásos meggyőződés, a lelkiismeret szabadságának ellenei, soha ne tartson azokkal, akik felekezeti izgatásokkal készek a haza nyugalomát feldolni, — akik az ultramontánizmus zászlója alatt küzdve, a magyar haza és király fölé idegen hatalmat akarnak emelni.

És mit tapasztaltunk?! Előkelő egyházi méltóságot képviselő evangélikustól hallottuk a néppártot védelmezni, — protestáns képviselőket láttunk a nyitrai képviselőválasztásnál a néppárt bizalmi férfiaként szerepelni, — protestáns journalistákat szemlélünk a klérikalís hírlapok terén főmunkatársokként működni, szolgálni azok érdekét, akik a jogegyenlőségénél s magyar hazafiságnál csak a protestánsizmust gyűlölik inkább.

Ne ámitsák ezen urak magukat és ne higgyék, hogy a protestáns világ megteveszhető legyen.

Az egyházpolitikai reformok nem érintik a vallási érdekeket, nem különösen a hitet.

Az egyházpolitikai reformok felkényszerítve lettek a magyar nemzetre! Ezek a magyar állam védelmét képezik a felekezeti túlkapások, az ultramontánizmus hatalmi törekvései ellen.

A magyar evangélikus egyházak nem kezdeményezték, se nem kérelmeztek ezen reformokat.

Mi békét és a törvényen alapuló jogaink védelmét óhajtottuk.

A bécsi reakciónáriusok és ultramontánokkal szövetezett magyar reakciónáriusok és ultramontánoknak nem kellett se a jogegyenlőség, se az ezt biztosító törvény, nekik a középkor az ideáljuk, egyházi hatalmával, előjogaival.

A modern magyar állam, hogy a törvényeknek tiszteletet szerezzen, hogy megvédehesse különböző hitvallású polgárai jogát, hogy a jogegyenlőség, a polgári szabadság elvei ellen intézett törekvéseket visszautasíthassa, kénytelen volt az egyházpolitikai reformokkal lépni a törvényhozás elé.

Ily előzmények, ily viszonyok között

lehet-e egy valódi protestáns embernek haboznia?! s kisszerű ürügyek alatt azokkal tartania, akik mindazon intézvények, mindazon elvek ellenségei, melyek a reformáció világtörténelmi tényéből származtak?!

Bármit hozzatok fel ürügyül, úgy én, mint mindazon protestánsok, akik a reformáció vallási, társadalmi s politikai elveinek hívei vagyunk, akik az ősök, a hit és szabadság vértanúinak emlékei iránt kegyelettel viseltetünk, — azt mondjuk rólatok, hogy vagy eltávoztatok azon nagy elvektől, vagy nem tudjátok, hogy mit cselekesztek!

Valami fájdalmas érzés rezeg szívünkben, hogy ti távolabb álltok tőlünk, mint felvilágosodott és a jogegyenlőséget szerető katolikus polgártársaink!

Hisz úgy ezek, mint mi, egyesülünk a hazaszeretben, egyiránt óhajtjuk a felekezeti békét, az egyházak szabadságát, s egyenlően visszautasítunk minden oly törekvést, mely a haza és a magyar király jogai ellen irányul.

Szeretni Istent és hazát, tisztelni törvényt és királyt! ez a mi magyar hitvallásunk!

A ti zászlaitokra pedig valami sötét szín látszik borulni! Lehetek jó emberek, meglehet, hogy azt hiszitek, hogy jó protestánsok is vagytok! Egyéniségtek integritását nem akarom elvitatni.

De ne feledjétek, hogyha Luther és Kálvin a ti agyatok és szívetek szerint gondolkodtak és éreztek volna, úgy ma nem volna se protestánsizmus, se modern állam! és ha magyar őseink a vallás és politikai szabadságért nem küzdöttek volna, úgy ma nem volna magyar nemzet és magyar haza!

Andorka Gyula.

EGYHÁZI ÉLET.

Vécsey József, a tornai egyházmegye gondnokának 1895. évi április hó 17-én és 18-án a perkupai egyházban tartott egyházmegyei közgyűlést megnyitó beszéde.

(Folytatás és vége.)

Ha figyelemmel körültkintünk, azt tapasztaljuk, hogy épen azon tagjai egyházunknak, akik anyagi erejük folytán a terheknek némi részbeni viselését még csak meg sem érzik, sok helyütt és sok esetben egyházi terhet épen nem viselnek, mert van hazánk területén nagyon sok egyház olyan, amely egyház annyi vagyonnal rendelkezik, hogy annak a jövedelme fedezi teljesen az egyház terheit és így épen a legjobb körülmények között élő egyháztagjaink kiváltságos helyzetben vannak. — Sok egyházainkban pedig a hivcink nagy száma folytán egy egyháztag legvagyonosabb egyénre is, egy huszadrésze is alig esik annak, ami szegény és kevés tagokból álló egyházainkban a legszegényebb emberre.

Sokszor eltűnök az, hogy egyházunk nem csak mint intézmény, hanem alkotó elemei az egyének is, századok óta a haladás zászlóját nemcsak béke időben, de a harcok véres zajában is, mindég a legelső között lobogtatták, mi lehet mégis az oka annak, hogy az igazi haladást csak kifelé akarták, és akarják, betelél pedig intézményünkben ezen a téren még az 1848. évi általános adózási rendszer behozatala is, minden nyom, minden kísérlet nélkül a mai napig elmosódott; én őszintén megvallom, hogy erre nézve magamnak megnyugtató választ adni nem tudok.

Mert hiszen, ha az állami életben jogosult az általános terheknek, az anyagi erőkhöz mért aránylagos viselése, ugy a vallási intézményben még inkább jogosultnak kell annak lennie!

Mert az 1848-iki korszakalkotó események

után éppen az az egyház, mint intézmény és annak alkotó elemei az egyének, amely és a kik az átalakítás nagy munkájában kivétel nélkül részt vettek, a maga intézményében az egyének részére még ma is a kiváltságos helyzetet fenn nem tarthatja, azt nem védelmezheti, multja és jelene s a haladás irányának arcul csapása nélkül!!!

Elérkezettnek látom az időt arra, hogy ezen irányban a mozgalmat a jelzett eszmék fejlesztése és végre valahára diadalra juttatása végett, minden tisztességes eszközök igénybe vétele mellett megindítsuk.

Méltán feltehetjük a kérdést az előzmények után, hogy melyik az út és mód, amelylyel ezen égető két seb intézményünk, egyházi életünk testéből gyökeresen eltávolítható, ezekre nézve meggyőződésemet a következőkben terjesztem elő:

A két kérdésnek együttes megoldását veszem kiindulási alapul, ugyanazért mielőtt a részletekre áttérnék, azok teljes megvilágítása végett kénytelen vagyok azon irányelveket általánosságban is megjelölni, amelyek nézetem szerint a megoldási alapját képezik.

Eltételezve az átalakult helyzetünk társadalmi viszonyok követelményeitől, nézetem az, hogy ev. ref. egyházunk az állam, a társadalommal és a többi felekezetek és intézményekkel szemben az őt méltán megillető helyet csak akkor foglalhatja el, ha a lelkeszi hivatalok rendszerezése, fentartása és az azzal járó javadalmazás kérdésében egységesítetik, minden más, az egyházi életünk különböző ágazatainak kezelésénél, az eddigi teljes függetlenség érintése nélkül.

Mert nekem az a meggyőződés, hogy ha mi a felebaráti szeretet alapján szervezkedett intézmény tagjai vagyunk, akkor közös erővel, közös akarattal kell oda hatnunk, hogy azon egyházainkat, amelyek a reájok nehezedő terhek sulya alatt panaszainkkal fordulnak hozzánk, elzúlni ne engedjük, azon egyházainkat, ahol a körülményeknél fogva a lelkeszi hivatal fentartása elkerülhetlenül szükséges, de arra az illető egyházköztség teljesen képtelen, közös erővel támogassuk, mert hiszen, ha ezt nem cselekszük, akkor ama magasztos elvek, amelyek követőinek valjuk magunkat, csak tartalom nélküli frázisok.

Mert én a felebaráti szeretet magasztos elvét úgy fogom fel, hogy annak éppen ott és abban kell nyilvánulnia, ahol és mikor az erőfeszítés, a tehetetlent az elbukás veszélyétől kell megmentenünk.

Ezekből folyólag lelkeszi hivatalaink, amelyek vallási hitelveink őrci, azoknak fentartása kell, hogy egyházunk közös érdeke legyen.

Ezek után áttértek a két kérdésnek a megoldási módozatának részleteire.

Mindenek előtt szükségesnek tartom, hogy első sorban is körültkintő gondosság s a körülmények komoly mérlegelése mellett meg fog kelleni állapítani azt, hogy mely egyházközségben elkerülhetlenül szükséges a lelkeszi hivatal fentartása, ez lévén a kiindulási alap, ennek meghatározása után jönne a lelkeszi hivatalokkal járó javadalom megállapítása, az átalakult viszonyok kellő mérlegelésével, s ebből folyólag fejlődnek ki a javadalmazással járó azon terheknek, amelyek az egyes egyházakban a lelkeszi javadalom valódi alapját a lelkeszek által eddig is birt ingatlan vagyon jövedelme nem fedezi, az egyházunkhoz tartozó hivataltiszta jövedelme aránya szerinti megosztása. Meggyőződésemet szerint csak ezen módozatok azok, amelyek égető sebeink gyökeres orvoslását egyedül képesek eszközölni.

Itt felmerül az a kérdés, hogy ha a lelkeszi hivatalaink javadalmazását felemeljük, akkor nemhogy kevesbednének a terhek, de azok szaporodni fognak; az a ki a kérdést felületes szemlélet folytán a látszatból következtetve teszi fel, nagyon csalódik.

Mert ha figyelembe vesszük az általam fent jelzett azon körülményeket, hogy ma éppen a legjobb anyagi körülmények között élő hivataltiszta egyáltalában egyházi terhet nem viselnek, továbbá azt, hogy a népes egyházainkban pedig elenyésző csekélységet, akkor, ha azok is tiszta jövedelmük aránya szerinti teherrel megróva lesznek, annak eredménye kétségtelenül az lesz, hogy azon szegény egyháztagok, akik eddigelé hordozták az egyházi terheket, azok nagy részétől megszabadíthatók lesznek

anélkül, hogy az eddigelé kiváltságos helyzetben lévők a reájuk vetett terhet legkevésbé is megéreznék.

Megjegyzem még e helyütt azt is, hogy én nekem meggyőződése az, miszerint egy nagy-községben, vagy egy városban teljesen szükségtelennek tartom azt, hogy két-három, vagy esetleg több lelkészi hivatal tartassék fel, mint ahogy az jelenleg van, még pedig azért, mert sokkal könnyebb szerintem egy meghatározott területen, tehát egy tömegben lakó bármennyi lélekből álló egyház külső és belső adminisztrálása a megfelelő kápláni segédlettel — már a kifejlődött közlekedési viszonyoknál fogva is, mint több községben elszórtan élő egy néhány száz lélek adminisztrálása, a körülmények kényszere folytán kápláni segédlet nélkül, — már csak a közlekedési nehézségek miatt is, magától értetvén, hogy a körülményekhez képest meghatározandó lenne az, hogy mely egyházakban lenne kötelező a lelkész káplánt tartani és hányat, a káplán tartási kötelezettség és annak száma szerint szerintem a lelkészi javadalmazás az igazságnak legmegfelelőbbben három osztály szerint állapíthatnák meg.

I-ső osztályu fizetéssel azon lelkészi hivatal javadalmaztatnák, ahol a lelkész két káplánnal többet kénytelen állandóan alkalmazni.

II-ik osztályu javadalommal azon lelkészi hivatal láttnák el, ahol a lelkész egy, esetleg két káplán tartására kényszerülve van.

III-ik osztályu fizetéssel azok a lelkészi hivatalok láttnának el, ahol a lelkész káplán tartásra kötelezve nincs, illetve a káplán alkalmazása egyházi érdekből szükségtelen.

Ha ezek szerint azon lelkészi javadalmazásokat is, ha figyelembe vesszük, amelyek annak idejében beszűnttetettek, azokból a káplánok részére adott mai alamizna helyett, bizonyára adhatunk legalább annyit, hogy abból hivatalukhoz mért tisztességes ruházati szükségletüket fedezhetik és még emellett a köz-szükséglet fedezésére is tekintélyes összeg maradna fenn.

Különösen kiemelem e helyütt azt, hogy ha az általam javasolt alap elfogadása mellett az tűnnék ki a számadatokból, amit ugyan részletes számítás nélkül sem hiszek, hogy hi veinkre az általános tiszta jövedelem aránya szerinti kivétel érzékeny lenne. akkor a kétségbe vonhatlan adatok alapján az állam által eddigelé is adott segélyösszeg felemelését kérhetjük, még pedig annak egyszer mindenkorra való állandósítása mellett a nélkül, hogy azért recombesatióként örendelkezési jogunkból csak egy szemernyit is föláldoznánk.

Ezen jelzett irányban való munkásságra hívom fel a nagytiszteletű egyházmegye figyelmét, kijelentésével annak, hogy ezen eszmék megvalósítása képezendi egyházi téren munkálkodásom főcélját s ez irányu törekvésemet még az sem fogja megakadályozni, ha a küzdelemben elhagyatva magamra maradnék is.

Erőt és bátorságot a küzdelemre, minden mellékes érdektől ment, lelkelem inspirációjából merített azon erkölcsei érzületem adja meg, amely a hirdetett és vallott eszméknek nemcsak névleg, de tényleg való érvényesítésében találja fel az egyén és intézmény hivatása és működésének irányát és alapját.

TANÜGY.

Felhívás

Máramaros-, Szatmár-, Ugocsa-, Bereg-, Ung-, Zemplén-, Sáros-, Szepes- és Abauj-Tornavármegyék övönőihez, általános és felekezeti jellegű tanító-egyesületeihez.

A sárosmegyei általános tanító-egyesület övönői szakosztálya f. évi február 26-án tartott közgyűlésében nagy lelkesedéssel elhatározta, hogy megindítja a mozgalmat egy Máramaros-, Szatmár-, Ugocsa-, Bereg-, Ung-, Zemplén-, Sáros-, Szepes- és Abauj-Tornavármegyékre kiterjedő kisdiednevelői szakosztály megalakítása tárgyában. Az eszme a megvalósuláshoz közeledik. Munkács rendezett tanácsu városának minden magasztos ügyért lelkesedő, áldozatkész városi tanácsa és képviselőtestülete a sárosmegyei övönői szakosztály kérésére elhatározta, hogy az északkeleti vármegyék övönöit szakosztályuk megalakítása alkalmából a legnagyobb örömmel fogadja vendégeit.

Hálás köszönetet mondunk ezen alkalommal is Munkács városa nagyérdemű tanácsának, képviselőtestületének és közönségének ama szíves figyelemért, amelylyel hazafias törekvéseinket fogadta.

Mit akarunk mi a szakosztály megalakításával elérni?

1. Meg akarjuk beszélni ama módozatokat, amelyek szerint a magyar beszédet a nem magyar ajku kisdiednevelőkben a legkönnyebben, leghelyesebben és a legrövidebb idő alatt általánosan, városokban és faluhelyeken elterjeszteni lehet.

2. Fel akarjuk keresni ama szálakat, amelyek a kisdiednevelői és népiskolai nevelést s oktatást egy szerves egészzé fűzzék össze, hogy így kitöltsük a két intézmény között tényleg meglevő nagy űrt.

3. Ápolni akarjuk a földrajzi egységet képező északkeleti vidéken működő övönők (kisdiednevelők) között oly égetően szükséges kollegiális együttérzést, bizalmat és szeretetet.

4. A kisdiednevelés anyagának szakadatlan egybegyűjtésével a nemzeti nevelés eszméjének határozottabb és világosabb kidomborításához hozzá akarunk járulni. Minél nagyobb egy testület, annál többet tehet egy-egy eszméért.

5. Megalakulásunk alkalmával megkeressük hazánk erdélyi, alföldi, dunáninneni és dunántúli részeiben lakó pályatársainkat, hogy a maguk körében is alakítsák meg a szakosztályokat.

6. Arra törekszünk, hogy a Kisdiednevelők Országos Egyesülete az északkeleti, erdélyi, alföldi, dunántúli és dunáninneni nagyobb-szabású szakosztályainak lelkes működéssel még nagyobb sikerrel mozdíthassa elő a hazai kisdiednevelést. A szakosztályok megalakításával nem megosztani, hanem ellenkezőleg egyesíteni, tömöríteni akarjuk az erőket. Az öt szakosztály nem lesz egyéb, mint a Kisdiednevelők Országos Egyesületének öt hatalmas ága; ezen ágak táplálékukat a törzstől, a Kisdiednevelők Országos Egyesületétől nyerik.

Ezek ama legfőbb célok, amelyek bennünket a mozgalom megindítására vezérlettek.

Azt hisszük, felesleges ezek után újabb lelkesítéssel Önöket a pünkösdi ünnepek alatt tartandó alakuló gyűlésen való részvételre kérni. Ismervén Önöknek ideális honszerelmét, önfeláldozó tevékenységét, bizton hisszük, hogy teljes számban fognak a pünkösdi másodnapján Munkácsra tartandó alakuló gyűlésen megjelenni.

A vármegyék királyi tanfelügyelői, kikdiednevelésünk és népoktatásunk vezérei soha sem hagytak el bennünket, ha ügyünk előbbreviteléről volt szó. Ők védőink, oltalmazóink a nagy munkában. Most, amikor nagy jelentőségű eszmék fejlesztéséről van szó, szintén megajándékoznak bennünket megjelenésükkel; vezérlő szavukra — érezzük — igen nagy segítségünk van.

Hiszszük, hogy a kilenc vármegye tanító-egyesületei, polgári és felső népiskolái, a képzőintézetek, a közép- és főiskolák tanári testületei is örömmel jelennek meg Munkácsra, ahol nemzeti kulturánk alapvető munkásai a fentebbi célokról tanácskoznak.

A gyűlés és a vele kapcsolatos ünnepélyek programja: *Junius 2-án*: 1. Megérkezés Munkácsra június 2-án este fél 7 órakor. 2. A jelentkezett vendégek elszállásolása. 3. Ismerkedési estély a »Csillag-szálló« nagytermében este 8 órakor. *Junius 3-án*: 4. 3/4 8 órakor gyülekezés az állami elemi iskolában. 5. 9 órakor isteni tisztelet a róm. kath. és gör. kath. templomokban. 6. 10 órakor isteni tisztelet az ev. ref. templomban és az izraelita imaházban. 7. 11 órakor gyülekezés a »Csillag-szálló« nagytermében. 8. 11 1/4 órakor az alakuló gyűlés megnyitása. 9. Megnyitó ének. Éneklik az eperjesi kisdiednevelők képző-intézet növendékei. 10. Az elnök megnyitó beszéde. 11. A kormány üdvözlése. 12. Üdvözlések: a város, a beregmegyei tanfelügyelő, a beregmegyei általános tanítóegyesület, az északkeleti vidék tanítóegyesületei részéről. 13. Az északkeleti szakosztály szabályzatának megállapítása. 14. Szabad előadás a magyar beszéd gyakorlásának főbb elveiről. Tartja Láng Mihály áll. kisdiednevelők képző-intézeti igazgató. 15. Indítvány az északkeleti tanítóegyesületek keretén belül alakítandó övönői szakosztályok tárgyában. 16. A közgyűlés bezárása. 17. Bezáró ének. Éneklik az eperjesi kisdiednevelők képző-intézet növendékei.

18. Délután 2 órakor társasbéd a »Csillag-szálló« nagytermében. 19. Este 8 órakor táncal egvbekötött hangverseny. Tiszta jövedelmének fele a munkácsi közkórházból kikerült szegény betegek segélyezésére, fele pedig az északkeleti övönői szakosztály céljaira fordítatik. 20. Junius 4-én délelőtt 8 1/4 órakor elutazás. A gyűlésen résztvevők legyenek szívesek levél vagy levelező-lap útján május hó 10-ig Láng Mihály eperjesi kisdiednevelők képző-intézeti igazgatónál, mint a sárosmegyei övönői szakosztály elnökénél jelentkezni, hogy a tagok elszállásolása és kedvezményes vasuti menetjegyek kieszárlása tárgyában még idején tesse meg a szükséges lépéseket. A jelentkezés alkalmával kérjük a megye és az utolsó posta megnevezését.

Eperjesen, 1895. évi április hó 14-én. A »Sárosmegyei Általános Tanító-egyesület« övönői szakosztálya nevében: Láng Mihály, áll. övönők képző-intézeti igazgató, mint a szakosztály elnöke. Virágh Klára, állami övönő, mint a szakosztály jegyzője. Duzs Mária, áll. övönők képző-intézeti internátust vezető tanítónő. Giller Edéné, soóvári övönő. Hegedüs Vilma, állami övönő. Lasztókay Emma, okl. övönő. Molnár Mária, áll. övönők képző-intézeti minta-övönő. Simkó Endre, képezdei tanár. Schönviczky Gyuláné, állami övönő. Virágh Róza, kis-szebeni övönő.

IRODALOM, MŰVÉSZET

Kossuth Lajos iratai. Kossuth Lajos iratainak ötödik kötetét e hó 20-án adta át a magyar olvasóközönségnek Helfy Ignác, aki több mint tíz oldalra terjedő bevezető beszédének végén bejelenti a nagy mű következő kötetének tartalmát. Megtudjuk, hogy a még rendezésre és kiadásra váró kötetek első sorban a 66-iki eseményekre vonatkozó levelezéseket, emlékiratokat, jegyzeteket stb. fogják tartalmazni, miután chronologikus rend szerint ezek fogják képezni a 6-ik kötet tartalmát. A többi kéziratoknak jelentékeny része a keleti ügyekre vonatkoznak, beleértve a Kossuth Kutabiába történt belebuzású vonatkozó némely diplomáciai jegyzék-váltást. Ott van továbbá Kossuth Lajos hagyatékában a »Visszaemlékezés gróf Széchenyi Istvánra« — és a »Visszaemlékezés báró Wesselényi Miklósról« című majdnem teljesen befejezett két munkát, melyekhez teljesen méltóan sorakozik egy »Válasz Schlauch Lőrinc püspöknek a Szent-László társulatnál tartott beszédére« című, teljesen be nem fejezett mű, mely rendkívül érdekes egyház-politikai tanulmány. Azután van ott egész tömege a közgazdasági, pénzügyi, társadalmi és természet-tudományi tanulmányoknak és ott vannak végül a nagy számúzottnek századunk legkiválóbb embereivel váltott levelei. Ezekbe az iratokba természetesen nincsenek beleértve azok a levelek és értekezések, melyek részint a belföldön, részint külföldön, hírlapokban és röpiratokban már megjelentek.

Dr. Öreg János-nak „Dr. Berzeviczy Albert és a debreceni egyetem“ című értékes és aktuális tanulmánya, mely eredetileg a »Debreceni prot. Lap«-ban volt közölve, külön fizetben is megjelent s a püspöki hivatal fogja illetékes helyekre szétküldeni.

UJDONSÁGOK.

Az eperjesi püspök a kulturáért. Dr. Vályi János csendben, de buzgón működik a jótékony és a magyar kultúra terén. Most is, mint levelezőnk jelenti, oly kulturintézet felállításán dolgozik, mely nagy kihatással lesz Sáros-vármegye magyarosodására. E téren ugyanis nagy akadály, hogy igen sok tanító most is szűkölködik ott a törvényes képzettségben s a magyar szellemben. Az eperjesi püspök azért elhatározta, hogy saját költségén állít Eperjesen egy korszerű tanítóképzőt. Az intézet, mely 25 ezer forintba fog kerülni a sétatéren levő, a papárvák tulajdonát képező telken fog épülni. Az építkezés még e napokban kezdődik, úgy, hogy az épület az öntzi napokban tétő alá kerül. Ily célra eddig mintegy 20 ezer forint gyűlt össze, melyhez a püspök nem nyul, ezen összeg újabb alap lesz arra nézve, hogy a tanító-intézetben alumneum is lesz berendezve, az amugy is szegény tanítók számára.

Tervben van egy árvaleányház építése is, az intézet közvetlen szomszédságában, melyet a derék főpap idővel szinte szándékozik létrehozni. Az eperjesi püspökség aránylag csak szerény dotáció felett rendelkezik, annál inkább méltányolhatjuk dr. Vályi püspök hazafias áldozatkészségét.

Leszúrt körjegyző. Somogyi Antal őrszentpéteri körjegyzőt, egy árverés végrehajtása alkalmával lészúrták Kondorfa községben. A körjegyző kiment oda kiküldését teljesíteni s ismerve a kondorfaiak rakoncátlan természetét, két csendőrt rendelt ki az árverés színhelyére, hogy szükség esetén kéznél legyen a karhatalom; azonban szerencsétlenségére, a csendőröket az udvaron kívül hagyta. Midőn a körjegyző az árverés tárgyát képező kocsit előhuzatta, Zavec Katalin, egy odaváló földműves neje, mérgesen ráírt a jegyzőre, hogy hagyja abba az árverést, mire azonban a jegyző ügyet sem vetett. Zavec Katalin erre lehajolt és csizmaszarából egy élesre fent hosszú konyhakést rántott elő s azzal a jegyzőt előbb mellén, majd a jobb vállán életveszélyesen megszurta. A megsebesült jegyző segélykiáltására a csendőrök elősiettek s a dühöngő asszonyt megkötözvén, a szent-gothárdi járásbíróshoz bevisítették. A hivatásának áldozatul esett körjegyző felgyógyulása, mint írják, kétséges.

A debreceni tornaverseny határidejét június 3-ik napja helyett május 27-ik, roszi idő esetére 28-ik napjára tűzte ki a vallás- és közoktatásügyi miniszterium a rendező nagybizottság felterjesztésében kifejtett indokok folytán. Az előkészületek, albizottsági munkálatok javában folynak, s teljesen remélhetjük, hogy a versenyző ifjak szíves vendégszeretettel találkoznak Debrecen városában. E tornaversenyben a kassai, szegedi és debreceni tankerületek középiskolái vesznek részt; az egyes iskolák jelentéskészítései e hó 28-ik napjáig beküldendők.

Eljegyzések. Ellend József sárospataki főiskolai tanár Kérészy Emmával, Kérészy István sárospataki főiskolai tanár leányával, — Dobrosszky Andor n.-dorogi gyógyszerész — mint lapunknak beküldötték — Szarvasy Kornéliával, Szarvasy Sámuel lajos-komáromi ev. ref. lelkész leányával váltott jegyet.

A gőzkocsi áldozatai. Borzasztó vasuti szerencsétlenség történt Nagypénteken éjjel Poprád-Felka és Szepesszombat közt egy órháznál. A részletek csak most jutnak köztudomásra. Március 12-én ugyanis Bartos vasuti órhanyagsága következtében Poprád-Felkáról egy magános lokomotívot indított Szepesszombatra. A lokomotív indulásáról e két állomás közt levő összes órházakat értesítették. Az egyik órház azonban a jelzést nem vette észre, s a pályát elzáró sorompót nyitva hagyta. A gép teljes sebességgel iramodott előre s éppen abban a pillanatban, mikor a sorompóhoz közeledett, lassacskán ballagva egy parasztszeker haladt fel a pályatest átjárójára. A gép beleütközött a szekérbe s menten felborította. E pillanatban néhány jalkiállítás hallatszott, s a gépvezető ellengőzzel nyomban megállította a gőzkocsit, de már későn. A lovak mint szétszakgatott hűtőmegek heverték a sineken s a szekér darabokra tört. A gépvezető és a fűtő csakhamar lámpásokkal vizsgálták át a veszedelem színhelyét s az állatsontok és szekértörédek között két idomtalant, megcsontított emberi holttestet találtak. A gép lütyyére és a kiabálásra Bartos pályáőr is felébredt és elősietett, de már semmi hasznát nem vették. Azután a gép kerekeiről lészúrták a husfoszlányokat, s a két ember gőzkocsival bement Szepesszombatra, ahol a szerencsétlenségről rögtön jelentést tettek. Az elgázoltak — állítólag — szepesszombati emberek voltak, gazda és kocsisa, akik egy közeli faluból hazafelé tartottak.

Megtámadott kerékpározó tanárok. A verseci főreáliskola három tanára a napokban biciklin kirándulást akart tenni a határvidékére. Vlakovác község táján egy szekeret értek utól, melyen öt paraszt ült. Az oláhok látván a biciklistákat, lészúrták a szekérről, elállták az utat és pénzt követeltek a tanároktól, mondván, hogy a domnu Imperatur azt az utat éppen csakis az ő számukra építtette. Mint hogy a meglepett tanárok pénzt adni nem akartak, az oláhok megragadták és összetöréssel fenyegették gépeiket. A támadók és megtámadottak között erre hosszas alkudozás fej-

lődött, miközben az egyik tanárnak sikerült biciklijére kapni és segítségért a közeli faluba sietni. A vlajkováci hatóság csendőröket küldött ki a helyszínére, akik az utonálló bandát elfogták és bekisérték.

Gazdasági egyesületek ezredéves kiállítására. A kollektív kiállítást rendező gazdasági egyesületek mult hét folyamán Budapesten a Köztelken közös értekezletet tartottak s ez alkalommal a képviselt gazdasági egyesületek a legnagyobb lelkesedéssel járultak hozzá az impozánsnak ígérkező csoportos kiállítás tervezetének megvalósításához. A kiállításban való részvételét eddig 52 gazdasági egyesület jelentette be, tehát a kiállításban a gazdatársadalom tevékenységének képviselői jut Magyarországon minden részéről. A kiállításnak több, a laikus közönségre nézve is igen érdekes pontja lesz. Ilyenek: a szarvasmarha és ló modellek, melyeket kitűnő állatszobrászunk, *Vastagh* fog készíteni, $\frac{1}{3}$ kicsinyítéssel, színezve. Továbbá egyes vidékek gazdasági életére jellemző gazd. objektumoknak domborzati képekben s modellekben való bemutatása. Így p. o. a Szolnok-Doboka és a Nógrádm. gazd. egyesületek szőlő és minta telepüket, kertjüket stb. modellekben állítják ki, utóbbi ezenkívül egy palóczi házat, a debreceni gazd. egyesület a Hortobágy képét mutatja be, gémes kutakkal, szárnyékkal s vasalóval stb. Ép ily érdekes lesz Magyarország különböző vidékein használt gazd. kézi eszközök gyűjteménye, fényképfelvételekkel együtt, melyek illusztrálják az eszközök használatát, továbbá a főbb miveleti növények s talaj nemek gyűjteménye stb. Ez a kiállításnak általános része, a másik része, melyben a gazd. egyesületek működésének eredményei jutnak kifejezésre, ferképből, grafikus táblázatokból s művekből fog állani, melyekben a gazd. egyesületek történetük s tevékenységük ezzel együtt gazdasági életünk társadalmi fejlődésének tanuságos és maradandó emlékeit fektetik le. A kiállítás tárgyainak előkészítését a gazd. egyesületek megállapított terv szerint az ország minden részében megkezdték.

Magyar szőlőtelepek Amerikában. A Jászágóból Amerikába költözött *Kasnya* Kálmán és a pozsony megyei születésű *Poor* György — mint az amerikai *Magyar Híradó* írja — egy szőlőhegyet vásároltak meg Georgiában, Talapossa város mellett s most buzgón foglaloznak a szőlőműveléssel. Az éghajlat s a talajviszonyok nagyon alkalmasak a szőlőművelésre s a megélhetési viszonyok is kedvezők. Eddig három magyar telep keletkezett a szőlőhegy körül. Az egyiket, melyben majdnem kizárólagosan tótok laknak. Nyitrának hívják. A másiknak Tokaj a neve, s a harmadikat, mely most van alakulóban, Budának keresztelték el, a hegyet pedig Sashegynek fogják nevezni. A települőknek *Jenusek* F. személyében derék magyar érzelmű lelkészük is van.

Sztrájkoló munkások harca csendőrökkel. Bécs, ápr. 22. A siebenhilteni Unió-téglagyár száz sztrájkoló munkása tegnap összejött 16 csendőrral. A zavargókat csakhamar szétkergették, de ekkor 1200 munkás és munkásnő verődött össze, akik oly heves ellenállást fejtettek ki, hogy 28 csendőr egy hadnagy vezetés alatt szuronyt szegezve ment neki a tömegnek. Két század dragonyost küldtek ki, mert híre járt, hogy a munkások több gyár ellen támadást terveznek.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Magyar udvari marsalli hivatal. A Magyar Értesítő illetékes helyéről értesül, hogy a király rendeletére a magyar székes fővárosban már legközelebb magyar udvari marsalli hivatalt szerveznek s gróf Apponyi Lajost nevezik ki magyar királyi udvari marsallá. Az udvari marsall számára a budai királyi palotában külön hivatalt szerveznek a szükséges hivatalnokokkal. A magyar marsalli hivatal közvetlenül a király főudvarmesterei hivatala, illetőleg Hohenlohe herceg főudvarmester alá tartozik.

Ez egyike a látszólagos engedményeknek. Nekünk magyar udvartartás volt ígérve, nem pedig Hohenlohe alá rendelt osztrák expozitúra. Így magyar udvartartást csinálni nem lehet.

A déli vasut államosítása. Bécs, ápr. 20. A déli vasut államosítása ügyében délben három órán át tartott tanácskozásokat folytattak és egyelőre be is fejezték.

Megegyezés a két kormány közt nem jött még létre.

Wurmbrand osztrák kereskedelmi miniszter a jövő héten Budapestre utazik a tanácskozások folytatására.

A nyitrai választás, mely e hó 24-én megy végbe, nagy érdeklődés tárgyát képezi politikai körökben. Az egymással szemben álló két párt: a szabadelvű- és a néppárt nagy erőmegfeszítést fejt ki a győzelem érdekében. A választás minden valószínűség szerint ismét izgalmas lesz. A szabadelvű párt részéről Gajári Ödön, Kubinyi Géza és Krajsik Ferenc képviselők, a főrendiházi ellenzék részéről gróf Zichy Nándor és gr. Esterházy Miklós Móric utaztak el Nyitrára, hogy a választásnál lefolyandó események tanúi legyenek.

„Alkudozások és intriguák” cím alatt azt írja a „M-g”, hogy a kormány a közig. reformnak többséget teremtendő, a közig. alapon álló ellenzék — nemzeti párt, pártonkívüliek és — Zelenyák — megakarja bontani s közülük 30—40-t, kik a kormány szerint nincsenek annyira angazálva, mint Apponyi gr., bevonni a szabadelvű pártba s ennek fejében aztán 2 miniszteri széket adnának nekik. A tárgyalásokat Kállay közös miniszter intézi s emiatt a terv miatt volnának kénytelenek gróf Festetich és Erdély miniszterek tárcáiktól megválni.

Más oldalról Tiszák gróf Csáky miniszterelnöksége alatt terveznek ugyanily egyesülést.

Kalandosaknak elég kalandosak e hírek, de megbízhatóságukért a felelőséget a „M-g”, s azon parlamenti férfiú viseli, kitől kapta azokat.

A pápa az angolokhoz. London, ápr. 20. A Times ma közli a pápának az angol néphez intézett és várua várt levelét, mely a lapnak három hasábját foglalja el. Történelmi fejtegetés után a pápa felszólítja a népet az egyedül üdvözítő egyház kebelébe való visszatérésre, mely eszmével XIII. Leo már akkor foglalkozott, mikor Brüsszelben pápai nuncius volt. A levél dicséretben emlékszik meg az angol nép vallásosságáról és az Angliában rég behozott vasárnapi munkaszünetről. A pápa azzal fejezi be levelét, hogy ő nemcsak Isten itélőszéke előtt fog állani, és csak azt óhajtaná, hogy előbb egyesítő törekvéseinek eredményét láthassa.

Külföld.

A szerb választások eredménye. Belgrád, április 20. A szkuptsina-választások — félhivatalos tudósítások szerint — egész Szerbiában mintaszerű rendben folytak le és csak néhány kisebb községben voltak kihágások, a melyek azonban komoly rendzavarásokat nem okoztak. Összesen 136 haladópartit, 20 szabadelvűt és 4 radikális választottak. Belgrádban a kormány valamennyi jelöltje győzött. A hivatalos lap ma közli a korona által kinevezett képviselők névsorát, ezek közt van 18 haladópartit, 10 szabadelvű és egy radikális, 11 kinevezett képviselő párton kívüli; ezek azonban a haladópárthoz nagyon közel állanak.

Bulgária. Sztoilov bolgár miniszterelnök egy lapudósító előtt úgy nyilatkozott, hogy a bolgár fogyasztási adó kérdésében folytatott tárgyalások teljes eredményre vezettek. A tárgyalásoknál, úgy Ausztria mint Magyarország képviselői a Bulgáriával kötött kereskedelmi egyezményre alapított elvi álláspontot foglalták el, de az egyes tételeknél tekintettel voltak a bolgár fejedelemség pénzügyi viszonyaira is. A fontosabb cikkekre nézve elfogadták a szabványra által megállapított tételeket úgy, hogy az új fogyasztási adók után a bolgár pénzügyminiszter 6—7 millió frank bevételi többletet irányozhat elő. Az új fogyasztási adók azonban csak elszámolásra fizetendők és ha a szabvány megállapította a tarifát úgy, amint a bécsi alkudozásokból kikerül, akkor a végleges tételeken felül eddig fizetett illetéket a feleknek vissza fogják téríteni. Sztoilov miniszterelnök magatartása különben mérvadó politikai körökben általános bizalmat keltett. Néhány nap múlva be fogja fejezni bécsi misszióját és azután több napi tartózkodásra Budapestre jön, mert nagy súlyt fektet arra, hogy a magyar politikai köröket is a bolgár kormány szándékai felől tájékoztassa.